

LUCRAREA NR.24

POARTA LOGICA TTL STANDARD

1. Scopul lucrării constă în cunoașterea funcționării porții TTL standard și în însușirea metodelor de măsurare a principalelor parametri statici și dinamici ai acesteia.

2. Circuitele logice din familia TTL au ca schemă de bază poarta SI-NU cu două intrări reprezentată în fig.24.1.

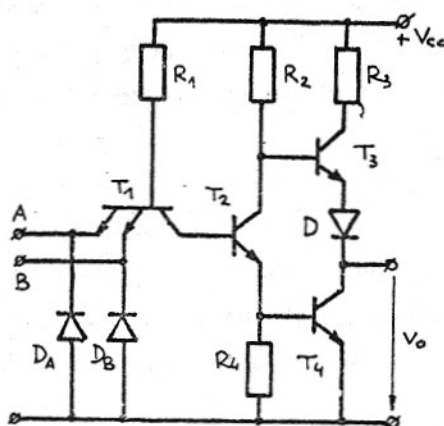

Fig.24.1

Circuitul integrat SI-NU este caracterizat prin folosirea unui tranzistor multiemitor la intrare (tranzistorul T_1) cu diode de limitare a reflexiilor (D_A , D_B) și a unui etaj de ieșire de tip stîlp totemic (tranzistoarele T_3 și T_4) capabil să asigure curent de ieșire în ambele sensuri, tranzistorul T_2 avînd funcția de separator de fază pentru comanda stîlpului totemic.

Funcționarea electrică a porții TTL standard poate fi rezumată în felul următor :

- cînd la ambele intrări, A și B, se aplică o tensiune mare (nivel logic "1"), joncțiunile bază-emitor ale tranzistorului multiemitor sînt blocate, iar tranzistoarele T_2 și T_4 conduc la saturație datorită curentului furnizat de sursa de alimentare V_{cc} prin rezistența R_1 și prin joncțiunea colector-bază a tranzistorului T_1 . Tranzistorul T_3 este blocat deoarece baza lui se află la un potențial mai mic decît potențialul emitorului său, datorită decalajului de tensiune introdus de dioda D. Rezultă că tensiunea de ieșire este tensiunea de saturație a tranzistorului T_4 , deci foarte mică, asigurînd nivel logic "0" la ieșire, V_{OL} ;

- cînd tensiunea la cel puțin o intrare este scăzută (nivel logic "0"), joncțiunea emitor-bază corespunzătoare se deschide și, datorită saturării tranzistorului T_1 , tranzistorul T_2 se blochează prin scăderea potențialului bazei lui față de masă. Blocarea lui atrage după sine blocarea tranzistorului T_4 și deschiderea tranzistorului T_3 în regiunea activă normală sau în saturație, în funcție de sarcina conectată. Ca urmare, tensiunea de ieșire va avea o valoare mare, adică nivel logic "1", V_{OH} .

3. Parametrii statici ai porții logice TTL standard pot fi puși în evidență prin măsurarea caracteristicilor statice.

3.1. Caracteristica de transfer, $v_o(v_i)$ este reprezentată în fig.24.2.a iar schema folosită pentru măsurare în fig.24.2.b.

Mărimile caracteristice, precizate în fig.24.2.a, se deduc cu relațiile :

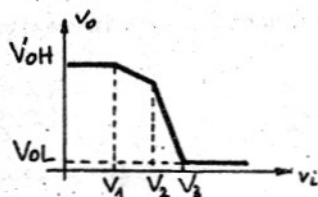

Fig. 24.2.a

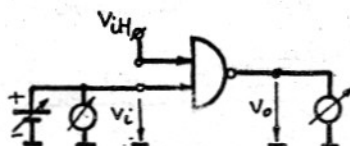

Fig. 24.2.b

$$V_{OH} = V_{CC} - V_D - V_{BE3} - R_2 I_{B3} = 3,8 \text{ V} \quad (24.1)$$

$$V_{OL} = V_{CEsat4} + r_{csat4} I_{O4} = V_{CEsat4} = 0,1 \text{ V} \quad (24.2)$$

$$V_1 = -V_{CEsat1} + V_{BEo2} = 0,6 \text{ V} \quad (24.3)$$

$$V_2 = -V_{CEsat1} + V_{BE2} + V_{BEo4} = 1,3 \text{ V} \quad (24.4)$$

$$V_3 = V_2 + \Delta V_{BE2} + \Delta V_{BE4} = 1,5 \text{ V} \quad (24.5)$$

Marginile de zgomot statice vor fi, conform graficului din fig.24.2.a :

$$MZL = V_2 - V_{OL} = 1,2 \text{ V} \quad (24.6)$$

$$MZH = V_{OH} - V_3 = 2,3 \text{ V} \quad (24.7)$$

Caracteristica de transfer și parametrii deduși din aceasta sînt dependenți de sarcină, de temperatură și de tensiunea de alimentare.

3.2. Caracteristica de intrare, $i_1(v_1)$ este reprezentată în fig.24.3.a și schema folosită pentru măsurare în fig.24.3.b.

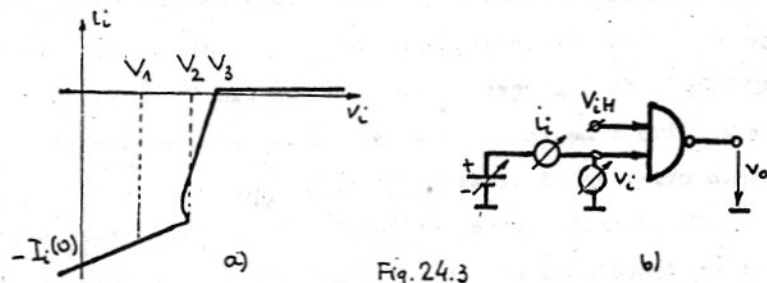

Fig.24.3

Curentul de intrare, pentru $v_1 = 0$, va fi :

$$i_1(0) = \frac{V_{CC} - V_{BE1}}{R_1} + I_{Csat1} = \frac{V_{CC} - V_{BE1}}{R_1} = 1,1 \text{ mA} \quad (24.8)$$

Curentul de intrare în starea logică "1" la intrare pentru $v_1 = V_{1H}$ va avea mai multe componente :

- curentul tranzistorului T_1 ce funcționează în regiunea activă inversă :

$$I'_{1H} = \frac{V_{CC} - V_{BC1} - V_{BE2} - V_{BE4}}{R_1} \beta_1 \quad (24.9)$$

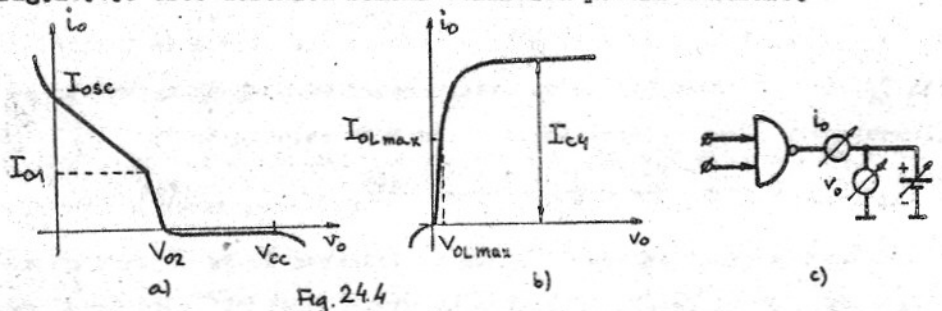
- curentul tranzistoarelor laterale formate din emitorul ce constituie intrarea în discuție (în calitate de colector) și emitoarele tranzistorului multiemitor ce se pot găsi la tensiuni scă-

sute corespunzătoare nivelului logic "0" (se emite), baza fiind baza tranzistorului multiemitor, T_1 .

$$I_{IH} = \frac{V_{CC} - V_{BC1} - V_{BE2} - V_{BE4}}{R_1} \cdot \beta_1 \quad (24.9)$$

- curentul rezidual al diodelor de limitare a reflexiilor (D_A și D_B), dacă există, de obicei, neglijabil ;

3.3. Caracteristicile de ieșire, pentru cele două stări ale circuitului sînt reprezentate în fig.24.4.a (pentru starea logică "1" la ieșire) și b (pentru starea logică "0" la ieșire), iar în fig.24.4.c este desenată schema utilizată pentru măsurare.

În cazul în care la cel puțin una din intrări se aplică nivel logic "0", se obține caracteristica din fig.24.4.a, tranzistorul T_4 fiind blocat. Schimbarea pantei caracteristicii de ieșire (adică intrarea tranzistorului T_3 în saturație) se produce pentru curentul:

$$I_{o1} = (\beta_3 + 1) \frac{V_{BE3} - V_{CEsat3}}{\beta_3 R_3 - R_2} \quad (24.10)$$

Curentul de scurt circuit este dat de relația :

$$I_{oso} = \frac{V_{CC} - V_{CEsat3} - V_D}{R_3} + \frac{V_{CC} - V_{BE3} - V_D}{R_2} \quad (24.11)$$

Blocarea tranzistorului T_3 se produce pentru tensiunea :

$$V_{o2} = V_{CC} - V_{BEo3} - V_{Do} \quad (24.12)$$

În cazul în care la toate intrările porții se aplică nivel logic "1", se obține caracteristica din fig.24.4.b. Curentul maxim ce se poate obține, prin scoaterea din saturație a tranzistorului T_4 este :

$$I_{O4} = \beta_4 \left[\frac{V_{cc} - V_{BE1} - V_{BE2} - V_{BE4}}{R_1} + \frac{V_{cc} - V_{CEsat2} - V_{BE4}}{R_2} - \frac{V_{BE4}}{R_4} \right] \quad (24.13)$$

Curentul maxim ce poate fi absorbit la ieșire este dat de tensiunea de ieșire ce nu trebuie să depășească $V_{olmax} = 0,4 \text{ V}$.

3.4. Curenții absorbiți de la sursa de alimentare în cele două stări sînt :

$$I_{ccL} = \frac{V_{cc} - V_{BE1} - V_{BE2} - V_{BE4}}{R_1} + \frac{V_{cc} - V_{CEsat2} - V_{BE4}}{R_2} \quad (24.14)$$

$$I_{ccH} = \frac{V_{cc} - V_{BE1} - V_{iL}}{R_1} \quad (24.15)$$

În cazul în care ambele tranzistoare din etajul de ieșire, T_3 și T_4 , sînt în conducție la saturație apare un vîrf de curent pe alimentare a cărui valoare se calculează cu relația :

$$I_{ccv} \approx \frac{V_{cc} - V_D - V_{CEsat3} - V_{CEsat4}}{R_3} \quad (24.16)$$

4. Din punct de vedere dinamic, trecerea de la o stare cu nivel logic "0" la ieșire la starea cu nivel logic "1" este favorizată de faptul că, pînă la blocarea lui, tranzistorul T_2 menține un potențial de circa 1,4 V pe baza lui, ceea ce asigură funcționarea tranzistorului T_1 în regiunea activă normală. Ca urmare, curentul de colector al acestui tranzistor constituie curentul de bază invers pentru tranzistorul T_2 , care va avea un timp de comutare inversă foarte mic. Timpul de stocare al tranzistorului T_4 are o valoare mare, fiind determinat, printre altele, de rezistența R_4 conectată între baza lui și masă.

La comutarea inversă, tranzistorul T_3 se blochează repede, ca urmare a comenzii puternice din colectorul tranzistorului T_2 .

Parametrii dinamici ai porții TTL standard sînt definiți ca în fig.24.5, în care este reprezentat răspunsul unui circuit de tipul celui din fig.24.1 la un impuls de intrare obținut de la un

circuit identic, impuls reprezentat și el în fig.24.5..

- timpul de propagare (t_d^+ , t_d^-), respectiv timpul de propagare mediu : $t_d = 0,5 (t_d^+ + t_d^-)$;

- duratele fronturilor impulsurilor de la ieșire (t_f^+ , t_f^-) ;

- produsul putere disipată-timp de propagare.

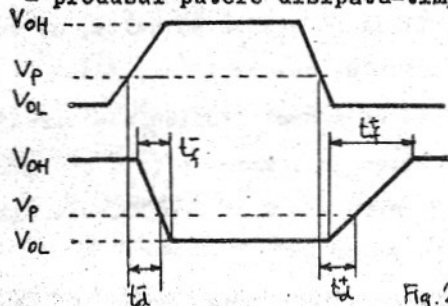

Fig.24.5

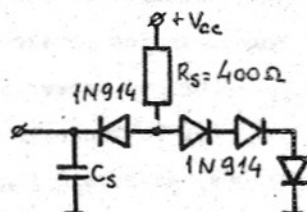

Fig.24.6

DESFASURAREA LUCRĂRII

1. Se fac măsurători asupra unei porți TTL standard de tipul CDB 400, a cărei schemă este reprezentată în fig.24.1. Valorile tipice ale rezistențelor din circuit sînt : $R_1 = 4 \text{ k}\Omega$; $R_2 = 1,6 \text{ k}\Omega$; $R_3 = 130 \Omega$; $R_4 = 1 \text{ k}\Omega$. Conexiunile la pini sînt date în anexă. Măsurătorile se fac cu poarta în gol ($N = 0$) și cu poarta încărcată cu o sarcină echivalentă cu $N = 10$ porți TTL de același tip, realizată cu circuitul din fig.24.6. Din punct de vedere dinamic, în paralel cu capacitatea de sarcină, C_s , apare și capacitatea de intrare a osciloscopului, fiind recomandată utilizarea unei sonde divizoare de impulsuri la intrare. Tensiunea de alimentare este $V_{CC} = 5 \text{ V}$.

2. Se determină caracteristica de transfer a circuitului, $v_o = v_o(v_i)$ cu $0 \leq v_i \leq 5 \text{ V}$ pentru $N = 0$ și pentru $N = 10$; cealaltă intrare a porții TTL este cuplată la "1" (+5 V). Se pun în evidență nivelele logice măsurate, V_{OL} și V_{OH} .

Nivelele logice V_{OL} și V_{OH} se măsoară cu un voltmetru numeric pentru 8 porți (de pe două circuite integrate CDB 400) cu

$N = 0$ și $N = 10$, punind în evidență dispersia valorilor măsurate.

Schema de măsurare este prezentată în fig.24.2.b, iar valorile măsurate pentru caracteristica de transfer se vor compara cu valorile cu relațiile (24.1) + (24.5). Pentru mărimile caracteristice tranzistoarelor, ce intervin în relațiile amintite, se vor lua valori tipice pentru un tranzistor de comutație din anexă.

Se vor determina marginile de zgomot statice ale circuitului.

3. Se trasează caracteristica de intrare $i_1(v_1)$ conform schemei de măsură din fig.24.3.b, pentru $N = 0$ și $N = 10$. Cealaltă intrare a porții va fi cuplată la V_{cc} .

Se măsoară curentul de intrare în starea logică "0" (cu cealaltă intrare la "1"), I_{1L} , cu schema din fig.24.3.b, cu $v_1 = 0$, fără voltmetru conectat la intrare, pentru 8 porți, punind în evidență dispersia parametrului măsurat.

Se măsoară, pentru o poartă, curentul de intrare în starea logică "1", I_{1H} , conectând cealaltă intrare succesiv în aer (rezultă I_{1H}^I și se deduce β_1 al tranzistorului T_1), în paralel cu intrarea măsurată (rezultă $I_{1H}^{II} = 2 I_{1H}^I$) și la masă (rezultă I_{1H}^{III} și se deduce β_1 al tranzistorului lateral format de cele două emitoare ale tranzistorului multiemitor T_1 și de baza acestuia). Se vor folosi relațiile aproximative :

$$\beta_1 \approx \frac{I_{1H}^I R_1}{V_{cc} - \beta V_{BE}} ; \quad \beta_1 \approx \frac{(I_{1H}^{III} - I_{1H}^I) R_1}{V_{cc} - V_{BE}}$$

Se vor efectua măsurători pe porți de fabricație diferită pentru a pune în evidență dispersia foarte mare a factorilor de curent β_1 și β_1 .

4. Se trasează caracteristicile de ieșire în starea "0" și în starea "1", stări precizate prin realizarea combinațiilor corespunzătoare la intrările porții. Se va folosi circuitul din fig.24.4.c.

În starea logică "0" se va lua $0 \leq v_o \leq 2,5$ V iar în starea

logică "1" se va lua $0 \leq v_o \leq 5 \text{ V}$.

Se vor deduce factorul de curent al tranzistorului T_4 (β_4) din caracteristica de ieșire trasată pentru starea logică "0", din relația (24.13) precum și I_{olmax} , curentul maxim ce poate fi absorbit la ieșire dacă $v_o < V_{olmax} = 0,4 \text{ V}$.

În starea logică "1", se măsoară curentul de scurt circuit, I_{osc} , pentru mai multe porți, evidențiind dispersia de fabricație a parametrului.

5. Se măsoară curenții de alimentare, I_{ocH} și I_{ocL} ; pentru aceasta, se măsoară curenții absorbiți de la sursa de alimentare pentru cele patru porți de pe un circuit integrat CDB 400 aduse în aceeași stare logică la ieșire. Rezultatele se compară cu valorile obținute cu relațiile (24.14) și (24.15).

Se trasează caracteristica de alimentare $I_{cc}(v_i)$ pentru o poartă integrată TTL de tipul CDB 430 (poartă SI-NU cu 8 intrări); tensiunea variabilă se aplică pe toate cele 8 intrări ale porții, legate împreună și se reglează între 0 și 5 V. și invers.

6. Se măsoară influența tensiunii de alimentare asupra parametrilor statici ai porții TTL. Se vor măsura V_{oL} și V_{oH} , precum și curenții I_{iL} și I_{osc} pentru $V_{cc} = 4,75 \text{ V}$ și $V_{cc} = 5,25 \text{ V}$, pentru o singură poartă dintr-un circuit integrat CDB 400.

7. Se măsoară timpii de propagare (timpul mediu de propagare al porții) prin două metode și se compară rezultatele:

a) se conectează 7 porți în buclă închisă formînd un oscilator ca în fig.24.7.a. Va rezulta $t_{d \text{ med}} = \frac{1}{14f_{osc}}$, rezultatul corespunzînd unei porți TTL încărcate cu o poartă TTL;

b) se conectează 7 porți în cascadă, ca în fig.24.7.b și se vizualizează pe un osciloscop cu două canale formele de undă în punctele A și B ale schemei, măsurînd întîrzierile pe cele două fronturi, la circa $1,5 \text{ V}$ ($= V_p$); rezultă:

$$t_d \text{ med} = \frac{t_{dt}^+ + t_{dt}^-}{12}$$

8. Se conectează la două din porți și sarcini simulate ca în fig.24.6 și se repetă măsurătorile ; din noile valori ale timpului de propagare mediu se deduce, calitativ și cantitativ, contribuția sarcinii asupra timpului de propagare al porții. Se va lua $C_s = 68 \text{ pF}$.

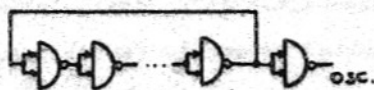

Fig.24.7.a

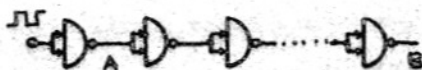

Fig.24.7.b

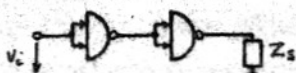

Fig.24.7.c

9. Se măsoară fronturile t_F^+ și t_F^- la ieșirea unei porți TTL standard comandate ca în fig.24.7.e, încărcate numai cu osciloscopul și apoi cu $N = 10$ ($C_s = 68 \text{ pF}$). La intrare se aplică impulsuri de la un generator de impulsuri cu caracteristici adecvate : frecvența de cîțiva MHz și factorul de umplere circa 0,5.

La ieșirea porții TTL testate, neîncărcate, se conectează o capacitate $C = 10 \text{ nF}$ și se măsoară t_F^- și t_F^+ , punîndu-se în evidență diferența față de valorile măsurate cu circuitul neîncărcat și diferența între cele două fronturi.

10. Se măsoară cu osciloscopul (numai componenta alternativă) tensiunea de alimentare, la pinul circuitului integrat în următoarele cazuri :

- cu schema staționară (fără impulsuri aplicate) ;
- cu impulsuri aplicate simultan pe toate intrările porților circuitului integrat testat ;
- cu o sarcină capacitivă mare ($C = 10 \text{ nF}$) pe ieșirea unei porți comandate în impulsuri.

Se va introduce un grup capacitiv de decuplare ($C_0 = 10 \mu\text{F}$)

Se va introduce un grup capac. de decuplare C_0 sub

și $C_0 = 50 \text{ nF}$ neinductiv) între pini de alimentare ai circuitului integrat și se vor vizualiza aceleași forme de undă.

11. Se aplică impulsuri pe o intrare a unei porți TTL și se vizualizează formele de undă de pe cealaltă intrare lăsată în gol.

12. Se experimentează circuitul din fig.24.8 ce reprezintă o poartă TTL cu stilp totemic realizată cu elemente de circuit discrete. Transistoarele folosite (T_1, T_4 - BC 108, T_2, T_3 - 2 N 2222) sînt astfel alese încît, prin măsurători de regim dinamic, să se pună în evidență ușor influența elementelor schemei asupra performanțelor circuitului. Valorile elementelor sînt : $R_1 = 3,9 \text{ k}$; $R_2 = 1,6 \text{ k}\Omega$; $R_3 = 130 \Omega$; $R_4 = 1 \text{ k}\Omega$; $R_4' = 1 \text{ k}\Omega$; $R_0 = 1 \text{ nF}$.

Curentul absorbit de la sursa de alimentare se măsoară la bornele rezistenței R_0 .

La intrare, comanda se poate face printr-o rezistență $R_g = 5,1 \text{ k}\Omega$ cuplată direct în baza tranzistorului T_2 sau prin intermediul unui tranzistor T_1 ce simulează tranzistorul multiemitor al circuitului integrat. Tensiunea de alimentare este $V_{cc} = 5 \text{ V}$.

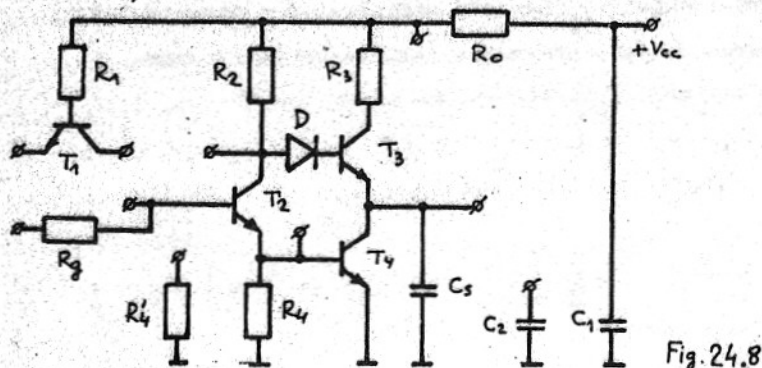

Fig.24.8

13. Se aplică impulsuri pozitive cu amplitudinea 5 V, de frecvență circa 500 kHz și cu factor de umplere 0,5. Se vizualizează formele de undă la ieșire și pe baza, emitorul și colectorul tranzistorului T_2 . Se justifică, pe baza funcționării circuitu-

lui, diferite etape ale procesului de comutare. Se vizualizează (pe AO) și forma de undă la bornele rezistenței R_0 , măsurînd valoarea curentului de alimentare pe durata timpului de stocare al tranzistorului T_4 . Se vor explica diferența mare dintre t_f^+ și t_f^- precum și forma de undă din colectorul tranzistorului T_2 .

14. Se înlocuiește rezistența R_2 cu circuitul format de tranzistorul T_1 ; se măsoară, din nou, formele de undă, urmărindu-se, în special, modificarea timpului de stocare al tranzistorului T_2 .

15. Pentru ambele variante ale circuitului de intrare, se constată influența rezistenței R_4 asupra timpului de stocare al tranzistorului T_4 (deci și asupra duratei impulsului de curent de alimentare) conectînd rezistența R_4 în paralel cu R_4 .

16. Se scurcircuitează rezistența R_3 și se constată influența ei asupra timpilor de comutare și asupra amplitudinii impulsului de curent de alimentare.

17. Se introduce capacitatea C_0 de filtraj după rezistența R_0 și, cu osciloscopul, se constată influența ei asupra formei de undă a tensiunii de alimentare nemijlocită a circuitului logic (fără căderea de tensiune de pe rezistența de măsurare, R_0).